

Список використаних джерел

1. 4 Global report on adult learning and education. URL: https://uil.unesco.org/system/files/grale_4_final.pdf
2. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир, 2006. 320.
3. Крикуненко Д.О. Інноваційний розвиток підприємства на засадах управління креативністю персоналу: ареш. дис. канд. екон. наук : 08.00.04. Донецьк. 2014. 25 с.
4. Леонард Д. Как заставить работать коллективный мозг компании / Д. Леонард, С. Строс // Креативное мышление в бизнесе. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2012. – 412 с.

Даниліна С.О.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Ступінь і швидкість проникнення цифрових технологій в економіку, суспільство або сферу міжособистісної взаємодії вражають. Так, майже 4,54 млрд. осіб активні користувачі Інтернету, 3,8 млрд. активно користуються соціальними мережами і 3,75 млрд. – мобільними пристроями. Глобальний рівень онлайн-проникнення, або «цифрове» населення планети, становить майже 59%. До країн з найвищим рівнем охоплення населення Інтернетом належать країни ЄС (частка користувачів дорівнює понад 95%) [1], ОАЕ і Південна Корея. Останнє місце у світі за питомою вагою залученого до Інтернету населення посідає Північна Корея. При цьому Азія взагалі є регіоном з найбільшою кількістю онлайн-користувачів (у цілому понад 2 млрд. осіб). Серед країн максимальна кількість інтернет-користувачів налічується в Китаї (854 млн. осіб), Індії (560 млн. осіб) і США (293 млн. осіб). Наведені данні демонструють значний ступінь охоплення населення по всьому світу, проте підкреслюють нерівномірність розбудови цифрової інфраструктури та, відповідно, різні темпи розвитку цифрової економіки країн.

Темпи зростання компаній Google, Apple, Facebook та Amazon вражають, тому що їх сумарний капітал нині вже перевищив ВВП деяких країн Євросоюзу, таких як, приміром, Іспанія. Тому країни світу починають замислюватися, як будувати відносини з такими компаніями, що стають потужнішими гравцями на світовій арені. Виникнення таких умов у світовій економіці свідчить про формування третьої хвилі глобалізації – цифрової, коли малий та середній бізнес визначає умови світового розвитку.

«Цифрова економіка», «digital-економіка», «економіка на вимогу», «GAFAноміка» – такими термінами описують сучасні тренди розвитку економіко-інформаційних відносин. В загальному вигляді всі ці терміни описують вид економіки, де основними засобами виробництва виступають цифрові дані – числові та текстові.

Бурхливий розвиток цифрових технологій характеризує настання нового етапу промислової революції, який змінює зміст праці й життя людини. Масштабне впровадження таких технологій створює сприятливі передумови для загальних процесів автоматизації та роботизації виробництва. Цілком закономірним є очікування фундаментальних змін в економіці від прийдешньої цифрової революції, адже поява електронних продуктивних сил неминуче змінить характер і зміст суспільних виробничих відносин.

На основі використання методу наукової абстракції виокремлено ознаки та особливості трансформації суспільного виробництва під впливом цифровізації, а саме:

1. *Підвищення технічної будови капіталу.* Особливістю прояву даної ознаки є – підвищення технічної будови капіталу, що проявляється в наростанні технологічності виробництва.

2. *Автоматизація і роботизація виробництва, поява електронних продуктивних сил.* Особливостями прояву даної ознаки є автоматизація і роботизація виробництва та поява електронних продуктивних сил, які змінять зміст і характер суспільних виробничих відносин.

3. *Система взаємопов'язаних чотирьоланкових машин та цифрові засоби виробництва.* Особливостями прояву даної ознаки є – революційний переворот у знаряддях праці – поява системи взаємопов'язаних чотирьоланкових машин [2] та поява цифрових засобів виробництва.

4. *Існування кіберфізичних виробничих систем.* Особливостями прояву даної ознаки є: випереджальні темпи розвитку Інтернету; прискорення розвитку кіберфізичних виробничих систем; промисловий Інтернет речей.

5. *Перенесення ринкових відносин у віртуальний простір.* Особливостями прояву даної ознаки є: формування та розвиток глобального віртуального ринку товарів, послуг і капіталу; взаємопроникнення традиційної та нової віртуальної економік; формування «віртуальних підприємств».

6. *Цифровізація та персоніфікація споживання.* Особливостями прояву даної ознаки є: індивідуалізація виробництва – вироблена продукція відповідає потребам кожного конкретного споживача; масове виробництво стає індивідуалізованим; комунікативна взаємодія речей стає більш налаштованою для конкретного споживача.

7. *Виникнення всезагальної власності замість приватної та вільної праці замість найманої.* Особливостями прояву даної ознаки є: трансформація базових інститутів у процесі історичного перетворення індустріально-ринкової економіки на інформаційно-мережеву; створення умов для колективного використання приватної власності та формування суспільної форми власності (блокчейн платформи); продукування інформації – мережевого блага, яке може бути одночасно у власності всіх і кожного та використовуватися ними [3].

8. *Поява глобальних виробничих мереж, диспропорціональність.* Особливостями прояву даної ознаки є: мережева економіка та поява глобальних виробничих мереж; платформенні компанії – це природні монополії; монопольний ресурс дає рентно-преміальний дохід; глобальна нерівномірність і диспропорціональність [4].

9. *Виникнення нової економічної системи.* Особливістю прояву даної ознаки є – виникнення нової економічної системи, матеріальною основою якої виступають цифрові продуктивні сили.

10. *Зміна структури суспільного відтворення.* Особливістю прояву даної ознаки є – крім двох традиційних підрозділів суспільного відтворення (виробництва інвестиційних товарів і споживчих благ) з'являється третій підрозділ – виробництво знань [5].

Отже, цифровізація економіки супроводжується як зміною природи виробничих або економічних відносин, так і зміною безпосередньо виробничих сил та факторів виробництва внаслідок втілення проривних технологій, роботизації, створення кіберфізичних структур.

Цифрові технології дають можливість ефективно розвивати бізнес, стають основою продуктивних та виробничих стратегій, змінюють традиційні моделі бізнесу, обумовлюють появу нових продуктів та інновацій. Технологічні зміни забезпечують динамічне зростання економіки, розвиток бізнес середовища та підприємницької діяльності, підвищують рівень конкурентоспроможності як фірм, так і країни в цілому, що, в свою чергу, призводить до притоку нових інвестицій.

Передбачається, що до 2030 р. понад 60% [6] професій будуть автоматизовані, а заводи та фабрики зможуть удосконалюватися й модернізуватися самостійно, тобто без або з

мінімальною участю людини. Бізнес процеси, логістика, виробничі цикли будуть постійно оптимізуватися в автономному режимі. За цих обставин вартість робочої сили перестав відігравати ключову роль у процесі формуванні виробничих витрат, а основним фактором соціально-економічного розвитку постає технологічний потенціал національної економіки.

Сутністю сучасного науково-технічного прогресу є система взаємопов'язаних чотириланкових машин. Вони вивільнюють людину з безпосереднього процесу виробництва, багаторазово збільшують функціонування самої техніки, підвищують її ефективність. У результаті відбувається різке зростання продуктивності праці. Формуються історично нові матеріальні елементи продуктивних сил – цифрові засоби виробництва.

Цифровізація й нові технології впливають на умови конкуренції у світі. По мірі залучення штучного інтелекту і роботів у виробничі процеси і сферу обслуговування, вартість робочої сили стає менш важливим фактором у визначенні конкурентоспроможності країни, а технологічна компетентність і якість інфраструктури, навпаки, вагомішими. Такі технології, як Big data та Інтернет речей, допомагають оптимізувати виробничі процеси та скоротити операційні витрати, розробити нові продукти й послуги.

Починається новий етап автоматизації машин, здатних навчатися та вдосконалюватися у процесі виробничої діяльності. Якщо досі автоматизація витісняла людину зі сфери рутинної фізичної праці, то тепер прогрес у галузі машинного навчання та штучного інтелекту дозволить розпочати масштабне витіснення людини вже зі сфери розумової праці, замінюючи представників рутинної інтелектуальної праці.

Цифровізація формує цифрову ренту, поглиблюючи нерівність і соціалізуючи проблему бідності, оскільки в результаті обробки великих масивів даних заздалегідь виграє той, у чий інтересах вони обробляються, а інтересами тих, хто програв, нехтують. Цифрова рента – це ні що інше, як рента, яка дозволяє одержувати доходи завдяки зайнятій позиції у цифровому просторі. Джерелом рентного доходу в умовах інформаційно-мережевої економіки є вартість, яка перевищує нормальний дохід і привласнюється на основі монопольного володіння ресурсом.

Разом з формуванням інформаційно-мережевої економіки набирають сили відносини всезагальної власності, які неодмінно вступають у суперечність з приватною власністю. Основоположним і головним стає продукування інформації – мережевого блага, яке, на відміну від ординарного, може бути одночасно у власності всіх і кожного та використовуватися ними. Цьому відповідає не приватна, а всезагальна власність.

Додана вартість цифрових продуктів і послуг може бути залучена тільки за допомогою застосування новітніх розумних технологій. Це призводить до трансформації бізнес-моделей, що спрямована на індивідуалізацію наданих товарів і послуг, а також виникнення принципу «все як послуга». Посилюється вплив споживача на процес формування продукту, коли сучасні інформаційно-комунікативні технології дозволяють поєднувати задоволення індивідуальних потреб з ефективним виробництвом в умовах глобального ринку. Все це приводить до панування на ринку ери споживача.

Якісно нові цифрові елементи продуктивних сил і нові соціально-економічні відносини змінюють структуру суспільного відтворення, збільшують простір і межі економіки. Крім двох традиційних підрозділів суспільного відтворення (виробництва інвестиційних товарів і споживчих благ) з'являється третій підрозділ – виробництво знань.

Список використаних джерел

1. Яновська В.П. Інтенсивність цифровізації економіки України. *Економіка України*. 2020. № 9. С. 5-20.
2. Зверяков М.І. Економічний розвиток в епоху становлення «цифрового капіталізму». *Економіка України*. 2020. № 8. С. 3-23.

3. Гриценко А.А. Інформаційно-цифровий етап розвитку соціально-економічних систем. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 29-46.
4. Геєць В.М. Соціальна реальність у цифровому просторі. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 3-28.
5. Тарасевич В.М. Сучасна кореволуція: машинізована людина і/або олюднена машина. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 20-36.
6. *Вектори економічного розвитку 2030*. Кабінет міністрів України. Центр економічного відновлення. 2020. 416 с.

Демидюк С.М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту

Радзивілюк Л.В.

здобувач вищої освіти

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

м. Рівне

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА ЕКОЛОГІЧНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Україна з розпадом СРСР почала реформування національної економіки в напрямі впровадження ринкових методів господарювання, створення інституту приватної власності, формування конкурентного середовища функціонування суб'єктів підприємницької діяльності, роздержавлення та приватизації цілих галузей народного господарства, децентралізації та дерегуляції економічної діяльності. Однак цей процес проходив повільно і за 22 роки існування незалежної держави України, він не був завершений, оскільки і по цей час існують окремі сфери діяльності, які зберегли старі методи господарювання і роль державного регулювання в яких залишилась такою, якою вона була при існуванні СРСР.

Однією з сфер національної економіки України, яка перебуває на стадії реформування ще з початку 90-х років та в якій не спостерігається суттєвих змін є лісове господарство. Реформи цієї сфери національної економіки України, які проводились в попередні 10–15 років були половинчастими та незавершеними. Причинами цього можна назвати: відсутність стратегії розвитку лісового господарства України та бачення його розвитку на довгострокову перспективу, несформованість єдиної державної лісової політики, відсутність підтримки лісівників-практиків та політичної волі керівництва до проведення докорінних ліберальних перетворень, а також небажання українських лісоводів переймати прогресивні методи лісокористування, організації і регулювання лісгосподарського підприємництва. Тому постає необхідність у реформуванні цієї сфери національної економіки у напрямі її лібералізації, вдосконаленні існуючих інститутів, упорядкуванню відносин власності на ліси, покращенню економічного та екологічного регулювання.

Процес реформування будь-якої сфери діяльності базується насамперед на зміні та перегляді законодавства, яке регулює цю сферу. За роки незалежності прийнято Лісовий кодекс України в редакціях 1994 та 2006 років. Кодекс, прийнятий 21.01.1994 року, на переконання більшості науковців, зберіг основні положення попереднього радянського Лісового кодексу, хоча й дав змогу зберегти керованість цією сферою національного господарства у кризові 90-ті роки. Процес реформування лісового господарства та системи його організації і регулювання активізувався з 2005 року, унаслідок чого 29.03.2006 року було прийнято нову редакцію Лісового кодексу та ухвалено Концепцію реформування та розвитку лісового господарства.